

Verslag Ateliegesprek 25 september 2015

Almelo, stadhuis

Het thema van dit Ateliegesprek is: *Ruimtelijke kwaliteit als stimulans voor economie.*

AtelierOverijssel ziet dat er een verschuiving is opgetreden in het type ruimtelijke vraagstukken dat in de werkateliers aan bod komt. Voorheen stond veelal de vraag centraal hoe een bepaalde ruimtelijke ontwikkeling het beste aan kan sluiten op de kwaliteiten van de omgeving. Nu zien we steeds vaker dat het gaat om de vraag: Wat zijn de kernwaarden van een gebied en hoe benutten we die om het gebied op de kaart te zetten en economische ontwikkeling aan te jagen? Reden om Hilde Blank uit te nodigen. Zij spreekt in haar column in Mooiwaarts over het “inzetten van ruimtelijke kwaliteit om ontwikkeling te activeren”.

Spreker Hilde Blank

Als lid van de commissie van wijzen onderzocht Hilde Blank de mogelijkheden om de voormalige luchthaven Twente te transformeren tot een vliegwiel voor een economisch sterker en duurzamer Twente. In hun advies werd een duidelijke verbinding gemaakt tussen de economische potentie en de bijzondere gebiedskenmerken. In navolging van de commissie werkt een kwaliteitsteam, onder leiding van Hilde Blank, samen met een TOPteam aan de nadere uitwerking.

In het Ateliegesprek van vrijdag 25 september deelde Hilde Blank haar ervaringen in het kwaliteitsteam. Rode draad in haar verhaal was het inzetten van de waarden van het landschap als stimulans voor economische ontwikkeling.

Hilde Blank (TU Delft), is directeur van BVR Adviseurs Ruimtelijke Ontwikkeling. Haar werkzaamheden variëren van het opstellen van integrale en strategische toekomstvisies tot concrete gebiedsgerichte ontwerpen, voorzien van een realisatie-, of ontwikkelingsstrategie. De ontwerpbenadering en ontwerpend onderzoek staan centraal in haar werk. Haar kernkwaliteiten zijn het zoeken naar kansrijke combinaties, zowel ruimtelijk als programmatisch, om een gebiedsproces in beweging te krijgen en haar enthousiasmerende aanpak via integrale werkateliers met ondernemers, initiatiefnemers en andere gebiedspartijen. Hilde is adviserend lid van de SERraad Noord Nederland.

Vliegveld Twente

Begonnen met de Commissie van wijzen bestaande uit de CEO van Ten Cate, ex VNO NCW, een stedenbouwkundige, een ex rector magnificus en de griffier van de provincie: Loek de Vries, Bernard Wientjes, Hilde Blank, Frans van Vught, Renee Wiggert.

Hilde is vol enthousiasme over het “waan-zinnig mooi gebied”. Maar hoe benut en borg je de kwaliteiten van het gebied voor de economie. Deze vraag gaat voor driekwart over Twente en niet over de luchthaven.

Allereerst is er gekeken naar hoe de samenwerking is, hoe gegund wordt. Maar ook de baan zelf is onderzocht:

1 Aantrekkingskracht van de baan

2 Midden in stedenrij met voorzieningen, sterk in maakindustrie, nieuwe materialen, goed onderwijs en bedrijven.

Een constatering was dat de stap naar productie lastig is (van prototype naar product), daar zijn geen faciliteiten voor. Het idee is om het vliegveld te gebruiken als iconische ontwikkelzone voor AMM. Dat betekent advanced manufacturing en advanced materials.

Hilde vertelt dat er twee teams zijn: het topteam (Fred van Houten, Aard Veenman, Frank Biemans en Kees Timmer). Dit team gaat met de hele wereld als perspectief ambities en mogelijkheden onderzoeken en daar aan werken. Ook is er een kwaliteitsteam dat zich richt op gebied zelf, het vliegveld (kernwaarden, gebiedskenmerken en betekenis daarvan voor het profiel van het gebied). Wat zou er kunnen gebeuren en hoe werken we er aan? Vanuit integrale kwaliteit wordt dit bekeken. Beide teams komen samen in een gebiedsprofiel.

In het kwaliteitsteam zitten: Marc Ibelings, Hilde zelf, Marinke Steenhuis, Arjan van Timmeren en Rob Marsch. Een sterke combinatie van architectuur, ruimtelijke kwaliteit, cultuurhistorie (verhalen), innovatie duurzaamheid en ecologie en de griffier van de gemeente Enschede. Beide teams gaan verder waar de commissie van wijzen was gebleven.

Hilde vertelt dat zij werken vanuit kernwaarden (ze gaan geen uitgebreid en gedetailleerd masterplan maken). Community, mentaliteit, respect voor bestaande, verbondenheid, inventief en vrijheid zijn van toepassing op het gebied. Dit werkt het team uit naar wat het betekent dit voor het gebied. Het moet passen in de filosofie van het verhaal van vliegveld Twente.

Het team wil dat er mechanismen bedacht worden waardoor je meer uitwisseling met elkaar hebt. Technologie base Twente. Wat kunnen we gezamenlijk? Waar kan je nu mee starten? Samenhang en samenwerking. De waarden zit in mensen, in de community.

Werkzaamheden team nu:

- Activeren vanuit kwaliteit:
- Bouwen aan drager TBT
- Ontwerpen gebiedsdrager
- Tijdelijke programmering
- Bereikbaarheidsconcepten ontwikkelen
- Initiatieven begeleiden
- Bouwplannen adviseren
- Leren van anderen
- Evalueren en bijstellen

Na het verhaal van Hilde is er tijd voor **reflectie**. Economisch geograaf (Atelierlid Wout Nieuwenhuis) vertelt dat hij bij Landschap Overijssel gewend is om groene kwaliteiten te verbinden met economie. Waarom willen mensen ontwikkelen? Wat drijft mensen? Hoe kan je gebruikers triggeren? Dit kan door uit te gaan van kernwaarden. Zo kun je mensen activeren. Voor het vliegveld is de vraag of gebruikers zich thuis voelen, kunnen ze mee? Dat is spannend. We moeten altijd teruggaan naar waarom doen we dingen: WHY. Wat drijft ons? Ondernemers vinden die dezelfde drijfveren hebben. En, durf je nee te verkopen?

Ook Judith van Elderen, werkzaam bij Het Oversticht geeft haar reflectie. Zij is ruimtelijk econoom. 'Bij producten ga je denken hoe kan ik het aan de consument verkopen. Als je met gebied werkt, ben je niet flexibel. Er zijn veel kenmerken, bestaande elementen die je niet kan veranderen. Maar wat kan je inzetten voor gebruikers?'

Grenzen verruimen van gebied is een mogelijkheid, regionaal, misschien wel landelijk. Judith ziet een goede focus aan de ene kant, en aan de andere kant dat er gebruik gemaakt wordt op grotere schaal."

Zaal

Dick Veil van Lonneker land in Enschede reageert. "Prachtig verhaal, gemeenschap bedrijven. Een groep wordt niet genoemd. Planten en dieren. Worden wel vertegenwoordigd, maar hebben ze een stem? Hij wil graag dat het Kwaliteitsteam ook kijkt of dieren en planten een kans hebben. Dan blijven ze en dan vermenigvuldigen ze zich ook" .

Tamara vraagt bestuurders naar kernwaarden en in hoeverre durf en kan je 'nee' zeggen tegen bepaalde ontwikkelingen?

Als je Twente wil promoten en de waarden behouden, dan zal je die in moeten zetten en behouden. Dat brengt toekomstperspectief. Hilde geeft aan dat er ook nieuwe verhalen kunnen ontstaan. Dit moet echter wel versterken, dus in samenhang bekijken en overwegen. Niet Ad hoc.

Wethouder Bruggink van Almelo merkt op dat binnensteden hot item zijn voor bestuurders. Ruimtelijke kwaliteit is daar heel belangrijk. Menselijke waarden zijn ook belangrijk. "Je moet elkaar niet beconcurreren, maar uitgaan van eigen identiteit en complementair zijn aan elkaar. Dan moet je wel heel goed definiëren van kernwaarden en ze moeten ook gedragen zijn, dan bieden ze houvast. Elkaar ook wat gunnen. Zal altijd met vallen en opstaan gaan."

Ander: de vraag van vraag en aanbod ontbreekt in het verhaal van Hilde. De vraag naar AMM is er namelijk niet, deze is gecreëerd. Is eigenlijk vraag aan top team. Is de behoefte er echt? Hilde reageert: "Er zijn zorgen over of het goed gaat, of de samenhang blijft bestaan. Er is namelijk al vraag en er zijn werkzaamheden. Het gebied is en blijft er en af en toe komt er een vraag. Dit plan is gemaakt om de kwaliteit te borgen en te versterken. We willen niet terugvallen in maakbaarheidsdenken."

Vraag over eigenaren: wat als er heel veel grondbezitters zijn? Ook verschillende huurders? Hoe pak je dat op? Hilde zegt dat de community bestaat uit eigenaren en huurders en in tweede kring omwonenden. "Als de community bij elkaar komt en als die het allemaal wel best vinden (negatief) dan werkt het niet. Nu beginnen is belangrijk!" "Niet met eigenaren gaan schuiven, verkopen. Gewoon samen doen. Geen andere eigendomssituaties nodig."

Herman Rijnbrink, geboren in Lonneker zegt: "kwaliteitsdenken is gedreven door economie. In dit gebied leeft 1 kind op 10 kinderen in de bijstand. De drijfveer is dus dat het geld moet opleveren. Deze moeten we loslaten, alleen dan maak je aantrekkelijk gebied en imago. Op dat imago gaat omgeving draaien."

Planoloog en omwonende: vindt het fantastisch concept, maar oud denken bij bestuurders en ambtenaren. Gaat het wel zonder enorme trekkracht? Kwaliteitsteam is voor 3 jaar. Er wordt gedacht in arbeidsplaatsen, dat is ouderwets denken. Hilde reageert: "Het kost tijd, veranderingen gaan met stappen voor en achteruit. Het community idee maakt het duurzaam en toekomstbestendig. Mensen die zich eigenaar voelen die gaan het dragen. Team langer aanhouden lost het niet op, het moet uit het gebied zelf komen."

Als laatste reageert Jacob van Olst: "Het Kwaliteitsteam is coach van de Community".